

S'Albufera de Mallorca i les seves possibilitats en el camp de l'Educació Ambiental

1.—L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Una visió superficial pot fer creure que l'Educació Ambiental és una moda i que, per tant, gaudeix de totes les característiques que acompanyen tot costum o ús més o menys momentanis. No és aquest el cas, ans el contrari, l'Educació Ambiental és una de les vessants de la pràctica formativa que exigeix la cultura actual dels països desenvolupats. Serà bo que fem abstracció de la quotidianitat i que situant-nos a un nivell de reflexió teòric, ens demanem per les funcions de l'Educació. En el substrat sobre el qual s'assenten les diverses interpretacions més o menys ideològiques hi ha una funció bàsica: garantir la supervivència de la cultura. Codi genètic a nivell biològic i Educació a nivell cultural són els dos elements bàsics per a la supervivència de l'home.

I potser ja hem topat amb un problema fonamental: qui i com dissenya el model d'home i del cultura que ha de sobreviure?; per quins mecanismes alguns dels models proposats s'imposen i marquen el camí de continuïtat humana? També aquí ens trobam amb una gran diversitat interpretativa i molt probablement cada resposta, com la imatge bíblica, sigui part de la solució. No obstant això, el que manifesta en l'actualitat quan ens adonam que l'home ha seguit un procés que l'ha conduït a posar en perill no ja la supervivència d'una cultura sinó també la del seu propi ésser biològic. Aquí s'inscriu el que s'entén per Educació Ambiental: a la dècada dels seixanta i principis del setanta és quan l'escandalós deteriorament de les estructures físiques de la biosfera fa veure la necessitat de pendre mesures urgents que aturin el tràgic procés, i entre elles l'estratègia educativa; és a dir; l'encaminada a aconseguir coneixements, actituds i valors que possibilitin una actuació més racional de l'home sobre el seu entorn.

2.—CAMINS PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Quins són els camins més adequats per a canviar actituds i valors en relació al medi?; aconseguirem aquests canvis fent que els al·lots coneguin el seu entorn?; com convé enllestir aquest contacte?; amb enfocaments intel·lectualistes?; amb enfocaments més centrats en el camp afectiu?; quines tècniques operativitzaran aquests enfocaments?; quines estratègies hem de posar en pràctica en relació a la població adulta? Aquestes són algunes de les qüestions més importants que han estat o són objecte d'investigació, les respostes a les quals marquen el camí de la Pedagogia Ambiental. Seria gairebé ocios intentar desenvolupar-les en un espai tan limitat, però

crec que pot ser útil assenyalar dues de les orientacions fonamentals. Això, en primer lloc, faria observar el consens que hi ha en el sentit que els programes d'Educació Ambiental s'han de fer en funció de l'ecosistema en el qual es troba l'escola; adequar el programa educatiu al medi és una exigència pedagògica antiga que l'Educació Ambiental ha tornat remarcar amb arguments nous. En segon lloc, assenyalaria el requeriment de nous textos i treball dins l'aula, ha mostrat la seva insuficiència per donar a conèixer fenòmens complexos i multirrelacionats i, també, per implicar persones en la recerca de solucions als problemes ambientals. A ambdues orientacions hi faria un afegitó en el sentit que l'Educació Ambiental no s'ha de limitar a la població escolar.

A partir d'aquests principis s'han creat en els darrers anys, gairebé a tots els països desenvolupats, a gran diversitat d'instal·lacions per a usos pedagògics amb vista a aconseguir els objectius de l'Educació Ambiental (1). A Mallorca, per exemple, recentment han començat a funcionar l'Escola de Natura de Binifaldó i el Centre de Recursos Ambientals Ses Sitges. A S'Albufera també se l'hauria de dotar d'una perspectiva educativa...

3.—S'ALBUFERA: UN MITJA PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

La preservació de tot espai natural, a menys que hi hagi impediments ecològics, hauria d'anar acompanyada d'una utilització pedagògica d'aquests indrets, enfocada, per una banda perquè la població adulta que els visita pugui gaudir d'una interpretació adequada i que, per altra banda, la població escolar hi trobi l'organització i els recursos didàctics que puguin contribuir a la seva formació ambiental. En ambdós casos es tracta de posar a l'abast un servei que faciliti l'adquisició de coneixements i actituds, així com l'adopció de nous comportaments, en relació a aquell espai i, per extensió, en relació a tota la problemàtica ambiental. Així a S'Albufera s'haurien d'adoptar les mesures necessàries per tal que es puguin realitzar no només les funcions conservacionistes i científiques que la seva preservació permetran sinó que també es puguin aprofitar les seves possibilitats educatives. En la meua opinió, i amb la provisionalitat que imposa la pressa amb què escric aquestes lletres, aquesta tasca s'hauria de dirigir a dos grups ben diferenciats (els escolars i els visitants ocasionals) i d'acord amb una sèrie de

(1) Harry Wals i altres autors proposaren ja fa quasi 10 anys, una classificació d'aquests tipus d'instal·lacions en dotze categories. Vegeu *L'Homme face à son environnement*, (Strasbourg, 1976).

principis, les nocions primeres dels quals assenyal tot seguit.

És previsible que **S'Albufera** rebi una aflluència considerable de ciutadans que aprofitant dies de lleure cerquen un contacte amb la naturalesa; es tracta d'un grup heterogeni però d'una importància bàsica per a l'Educació Ambiental. Efectivament: és aquest un segment de la població que, en principi, gaudeix de unes predisposicions positives en relació al medi, l'aprofitament de les quals pot dependre de l'ajuda que se li proporioni. La tasca didàctica pel que fa referència a aquest grup ha d'anar orientada a possibilitar una comprensió de la importància ecològica de **S'Albufera**; mostrar-los la interdependència del medi; les relacions de l'home amb aquesta zona, tant en el passat com en el present... Es tracta, com en tota estratègia d'interpretació ambiental, de trasmetre, de la manera més eficaç possible, una informació sobre la importància de **S'Albufera**; d'aportar als visitants els fets i les solucions per tal d'ajudar-los a elaborar el seu propi comportament. Els recursos necessaris per a dur a bon fi aquestes pretensions no són excessivament costosos i, en tot cas, es poden escalonar en un programa a llarg termini: el principi crec que seria recomanable l'elaboració de passejos d'interpretació (tenim a Mallorca un model exemplar amb el Passeig a Son Moragues) així com el condicionament d'una zona d'acollida que, amb el temps, es podrien completar amb altres mitjans que han demostrat la seva eficàcia a altres indrets d'Europa: museu; sales de simulació; observatoris, etc.

Els escolars constitueixen l'altre grup al qual s'ha de tenir esment a l'hora de planificar les funcions educatives

de **S'Albufera**. En aquest sentit, l'experiència d'altres llocs fa recomanable adoptar un enfocament diferent al que assenyalàvem per a la població adulta en general. No es tracta, com abans, de mostrar, explicar i interpretar en un temps limitat, sinó de proporcionar a les escoles els mitjans necessaris perquè **S'Albufera**, d'una banda, s'introdueixi en els programes escolars com s'hi hauria d'introduir qualsevol altre paratge excepcional, i, d'altra banda, serveixi perquè els escolars puguin estudiar en aquest lloc d'una forma directa processos, principis i fenòmens que ara estudien de forma llibresca. A partir d'aquest raonament, consider que la millor estratègia consisteix en l'elaboració de diferents programes (en principi, crec que seria recomanable tres per a l'EGB i dos per a les ensenyances mitjanes) adaptats a les característiques psicològiques de cada edat així com a les exigències dels programes escolars. Itineraris de natura (n'hi ha un, precisament, sobre **S'Albufera** que «La Caixa» publicarà prest); recursos audiovisuals; programacions... serien els mitjans didàctics bàsics a elaborar. Aquests materials s'harien d'acompanyar per una sèrie d'instal·lacions: lloc d'acollida, aules de treball; biblioteca; laboratori; sala de projeccions; aules de simulació... que facilitassin el treball a **S'Albufera**.

El futur ens dirà com s'aprofita aquest indret tan important de Mallorca que gràcies, precisament, a l'educació ambiental i a la constància d'algunes persones prest serà, definitivament, de tots.

JAUME SUREDA NEGRE

Professor del Departament de Pedagogia i membre del GOB

Entitats de caire científic que, fins l'any 1977, es manifestaren en contra de la dessecació de S'Albufera

- ADENA. Asociación para la Defensa de la Naturaleza. Madrid.
  - Asociación extremeña de Amigos de la Naturaleza. Badajoz.
  - Asociación de Naturalistas del Sureste. Alicante-Murcia.
  - Association internationale d'étude et de sauvegarde des mammifères carnivores sauvages européens. Paris.
  - Colegio Oficial de Farmacéuticos de Baleares.
  - Department of Botany and Microbiology, University College. London.
  - Fonds d'Intervention pour les rapaces. França i Suïssa.
  - International Council for Bird Preservation. London.
  - Limnologisch Laboratorium Universiteit van Amsterdam.
  - Reserve Nationale de Camargue. França.
  - Reserve Naturelle du Zwin. Bèlgica.
  - Royal Society for the Protection of Birds. London.
  - Sociedad de Ciencias Naturales Aranzadi. San Sebastián.
  - Société d'études Ornithologiques Aves. Bèlgica.
  - Société romande pour l'étude et la protection des Oiseaux. Suïssa.
  - Station Biologique de la Tour du Valat. Camargue. França.
  - Survie. Bèlgica.
  - Tour du Valat Foundation for the study and Conservation of Nature. University of Dublin. Irlanda.
  - The Irish Wildbird Conservancy. Irlanda.
  - The Malta section of International Council for Bird Preservation. Malta.
  - Union Internationale pour la Conservation de la Nature et ses ressources. Suïssa.
  - World Wildlife Fund. Suïssa.
  - Reserva Natural de Zwin, Bèlgica.
  - Comité International per la Protecció dels Ocells (CIPO).
  - Consell Internacional de la Caça.
  - La hulotte.
  - Revista ecologista Aprè hebdo.
  - Revista naturalista Arap.
  - Revista Ornitològica Aves, de Brusel·les.
- A més, cal afegir una relació de personalitats que s'adhereixen a aquesta sol·licitud de protecció, i de les quals destacam:
- Carlos de Borbón-Dos Sicílias, Duque de Calabria.
  - Paul Geróduet.
  - Michel i Jean François Terrasse, directius del FIR.
  - Luc Hoffmann, Director de l'Estació Biològica del Parc Nacional de la Camargue.
  - Comte Leon Lippens, President Honorífic de les Reserves Naturals de Bèlgica.
- Per altra banda, existeix una carta tramesa des de la Casa de Sa Majestat el Rei, agraint tota la informació que, sobre el tema, el GOB havia enviat a un rei que havia estat conservacionista abans que monarca.